EU:n maaperän seurantaa koskeva laki

Maa- ja metsätalousvaliokunta 27.10.2023

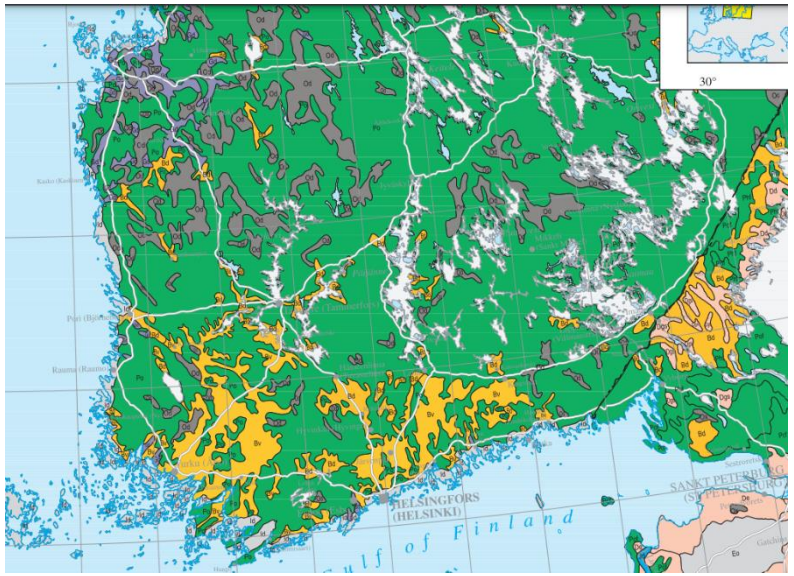
Teija Haavisto, Erikoissuunnittelija, Kiertotalousratkaisut

Suomen ympäristökeskus
Finlands miljöcentral
Finnish Environment Institute

Yleisiä kommentteja direktiiviehdotuksesta

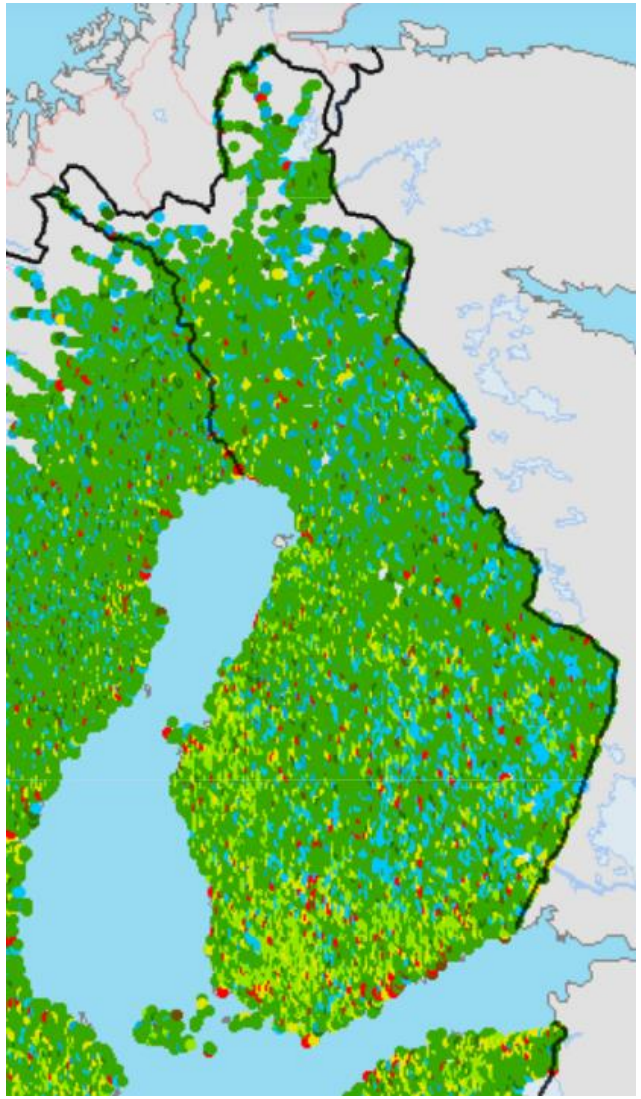
- Valtionneuvoston kanta kannatettava ja tarkoituksenmukainen
- Direktiiviehdotuksen tavoite on kunnianhimoinen ja kannatettava
- Direktiiviehdotuksessa on niitä elementtejä, joita Suomi ennakkovalmistelussa piti tärkeinä:
  - Ottaa huomioon jäsenvaltioiden väliset erot olosuhteissa kuten maaperä, ilmasto, maankäyttö, elinkeinorakenne
  - Jättää jäsenmaille liikkumavaraa toimeenpanossa
  - Riskiperusteinen lähestymistapa
- Suuri liikkumavara voi johtaa jäsenmaissa eri tasoiseen toimeenpanoon
- Epäselviä kohtia ehdotuksessa
  - Maanhoitoalueiden perustaminen (alueiden rajaus)
  - Mekanismi, jonka avulla maanomistajat ja maanhoitajat voivat vapaaehtoisesti sertifioida maaperän terveyden

Maanhoitoalueiden määrittäminen

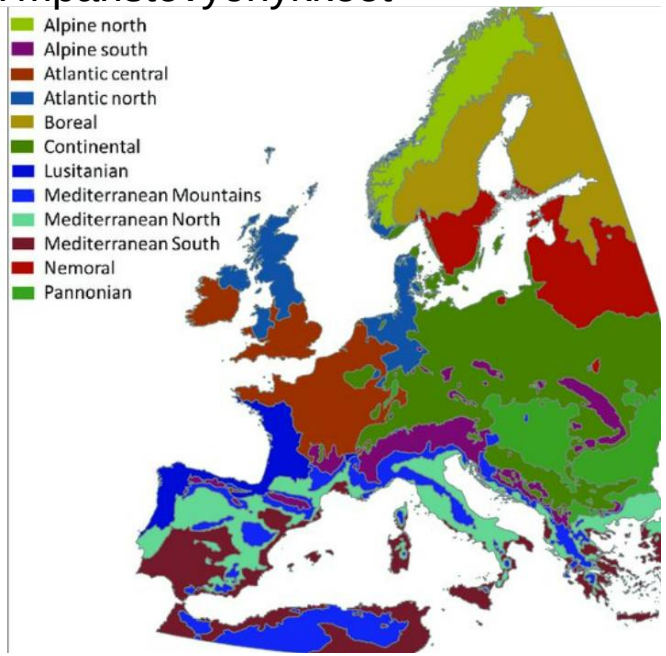
Maalaji

Pyrittävä siihen, että kukin maanhoitoalue on homogeeninen maalajin, ilmasto- ja ympäristö-vyöhykkeiden ja maanpeitteen / maankäytön osalta.
Voidaan ottaa huomioon olemassa olevat hallinnolliset yksiköt esim. ELY-keskukset.

Lucas maanpeite (tai maankäyttö)

Ympäristövyöhykkeet

Ilmastovyöhykkeet

Seuranta

- Peltoalueilla säännöstä maaperän tilan seurantaa
- Kansallisessa seurannassa tunnistettu puutteita, jotka edellyttävät huomattavaa resurssien kohdentamista seurantojen kehittämiseen
  - Metsämaa, kaupunkialueet, maaperän monimuotoisuus, haitalliset aineet
- Direktiiviehdotuksessa uusia seurattavia muuttujia esimerkiksi jäsenmaiden tulee valita seurattavat orgaaniset epäpuhtaudet
  - Tutkimustulosten mukaan biosidien, lääkeaineiden ja PFAS-yhdisteiden (Perfluoroalkyylikemikaalit) maaperäpitoisuudet voivat olla korkeita ja ylittää maaperäeliöille turvallisen pitoisuuden alueilla, joilla on hyödynnetty jätevesilietteitä tai yhdyskuntalietepohjaisia tuotteita => kartoitettava maaperäpitoisuuksia, jotta tunnistetaan riskialueet
- Vuosittainen luonnontilaisten ja peltoalueiden rakennuskäyttöön ottamisen ja maaperän läpäisemättömällä kerroksella sulkemisen seuranta vaatisi kansallisesti merkittäviä lisäresursseja => pidempi seurantasykli olisi parempi esim. 5 vuotta
  - Soveltuvien aineistojen saatavuus (tarkkuustaso, sulkemista koskeva julkaistu 3 v. välein), menetelmien kehittyminen (eri ikäisten aineistojen vertailtavuus), rakentamismuutokset hitaita / monivaiheisia

Kommentteja seurattavista muuttujista

- Maaperän orgaanisen hiilen ja saveksen suhde ei sovellu metsämailla maaperän orgaanisen hiilen vähentymistä kuvaavaksi muuttujaksi, koska saven määrä metsämaassa vähäinen.
- Maahengitys kuvaa mikrobiaktiivisuutta, ei sovellu maaperän monimuotoisuudesta kertovaksi indikaattoriksi. Esimerkiksi DNA-menetelmillä voidaan seurata maaperän mikrobien runsautta ja monimuotoisuutta.

Kuva: Riku Lumiaro

Seurantojen resurssitarpeet ja kustannukset

- Direktiiviehdotus edellyttää aiempaa suurempaa näytepisteiden määrää
- Nykyisin pelto- ja metsäalueilla kummallakin noin 630 näytepistettä
- Komission LUCAS-näytteenoton pisteitä Suomessa n. 1 000
- Jatkossa LUCAS-näytepisteet voivat kattaa korkeintaan 20 % kansallisen seurannan näytepisteiden määrästä => Suomessa näytepisteitä pitäisi olla vähintään 4 000, mutta määrä voi olla paljon suurempikin
- Seurantojen kustannukset tulevat kasvamaan näytepisteiden suuremman määrän ja uusien mitattavien muuttujien vuoksi
- Osa orgaanisten haitta-aineiden analyyseistä kalliita

Kuva: Maiju Lehtiniemi

Maaperän terveyden tilan arviointi

- ”Yksi ulos – kaikki ulos” –periaate , eli yhtä muuttujaa koskevan raja-arvon ylitys johtaa alueen luokitteluun tilaltaan huonoksi, on liian tiukka.
- Maaperän tilaa tulisi tarkastella laajemmin useiden muuttujien osalta ja ottaa huomioon maaperän tilan kehityssuunta. Arviointiin voisi soveltua paremmin esim. yleisesti käytetyt tarkastelutavat kuten liikennevalo-tarkastelu tai useiden muuttujien arvoihin perustuva pisteytysjärjestelmä

Kestävän hoidon periaatteet

- Direktiiviehdotuksen liitteen 3 kestävän hoidon periaatteista useat liittyvät suoraan maatalouteen ja nykyiseen yhteisen maatalouspolitiikan sääntelyyn mm. kasvipeitteisyyden suosiminen
- Osa periaatteista on sovellettavissa myös maatalouteen
- Orgaanisten maalajien osalta mainitun vedenkorkeuden optimoinnin avulla voidaan vähentää turvemaiden kasvihuonepäästöjä ja hidastaa orgaanisen aineksen ja hiilen hajoamista
- Syke pitää tärkeänä artiklan 10 mukaista kestävien käytäntöjen määrittämistä ja niiden tehokasta toimeenpanoa, jonka tukemiseen tarvitaan neuvontaa ja koulutusta laajasti eri sidosryhmille

Pilaantuneet maa-alueet

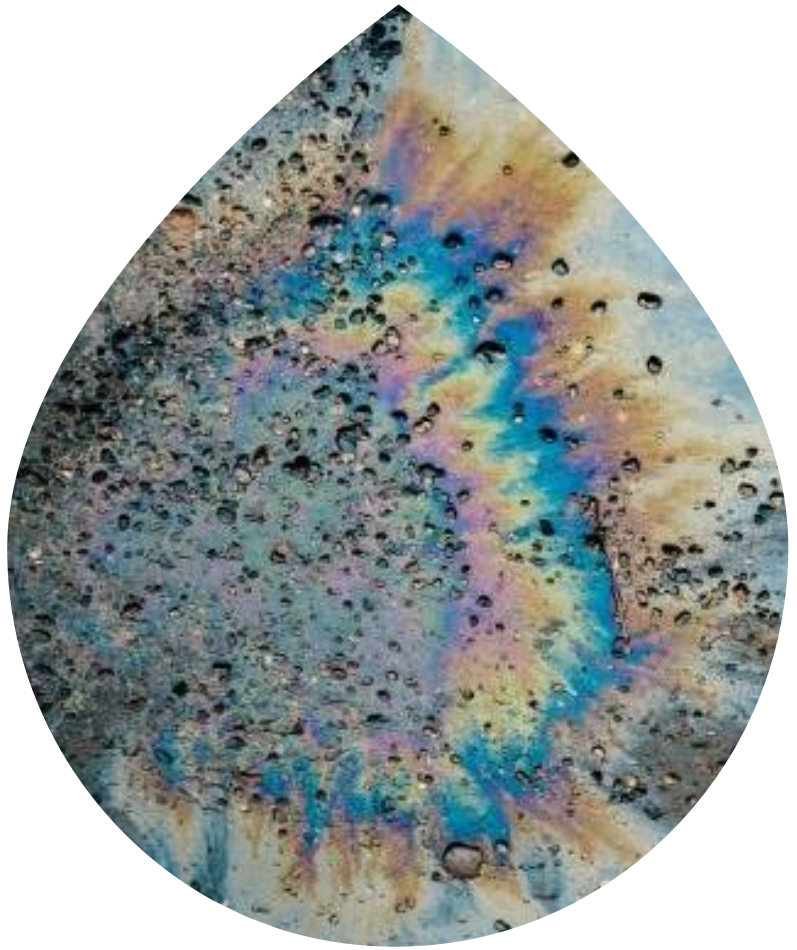
- Hyvää on ehdotuksen sisältämä joustavuus, riskiperusteisuus, tapauskohtainen riskinarviointi ja mahdollisuus kansalliseen harkintaan; näiden tulisi säilyä ehdotuksen jatkokäsittelyssä
- Kokonaan eroon maaperän pilaantumisesta tuskin päästään tavoitteesta huolimatta
  - Uusia kohteita onnettomuuksien seurauksena, tunnistetaan uusia haitallisia aineita
- Tavoitteeksi kansalliset pilaantuneiden maiden strategiat ja ohjelmat, joilla johdonmukaisesti edistetään pilaantuneiden maa-alueiden tunnistamista, tutkimista ja kunnostamista

- Jäsenmaiden työtä tukemaan niiden välistä tiedonvaihtoa ja yhteistyöverkostoja => yhteisen tietopohjan, tavoitteiden ja periaatteiden muodostuminen

- Numeeriset ympäristötavoitteet tulisi direktiiviehdotuksessa rajata vain välttämättömiin maaperän tilaa kuvaaviin muuttujiin (vrt. vesipuitedirektiivin perusteltujen ja joustavien numeeristen ympäristötavoitteiden muuttuminen sitoviksi raja-arvoiksi).
- Muissa EU- tai kansallisissa säädöksissä, esim. lannoitelaki, olevat raja-arvot voisivat olla parempi keino ehkäistä maaperän likaantumista ja varmistaa puhtaat materiaalikierrot

Pilaaja maksaa – periaatteen toteutuminen

- Direktiivin aikataulu pilaantuneiden alueiden kunnostamiselle haastava; kunnostusvastuullisen selvittäminen on aikaa vievää
- Päätyvätkö jäsenmaat toteuttamaan ja maksamaan puhdistuksia?
- Voiko direktiivin toimeenpano johtaa puhdistamisesta vastuussa olevien tahojen tukemiseen?
- Voiko syntyä unionin sääntelyssä kielletyksi katsottavaa valtiontukea?

Vapaaehtoinen sertifiointimekanismi

- Tämän mekanismin merkitys ja hyöty ovat epäselviä
- Maaperän terveyden tarkastelu rajoittuu liiteen 1 A- ja B-osassa mainittuihin muuttujiin
- B-osan mukaan jäsenmaiden tulee valita seurattavat orgaaniset haitta-aineet => todennäköisesti erilaiset kriteerit eri maissa
- Jäsenmaille aiheutuisi ylimääräistä hallinnollista taakkaa ja kustannuksia

Suomen ympäristökeskus
Finlands miljöcentral
Finnish Environment Institute

Kuva: Minna Autio

Kiitoksia!

Suomen ympäristökeskus
Finlands miljöcentral
Finnish Environment Institute